

Teaching Guide

Teaching Guide				
Identifying Data				2019/20
Subject (*)	Psychological and educational Intervention in Developmental Disorders		Code	652511213
Study programme	Mestrado Universitario en Psicopedagogía			
Descriptors				
Cycle	Period	Year	Type	Credits
Official Master's Degree	2nd four-month period	First	Optional	4.5
Language	Spanish			
Teaching method	Face-to-face			
Prerequisites				
Department	Psicoloxía			
Coordinador	Freire Rodríguez, Carlos	E-mail	carlos.freire.rodriguez@udc.es	
Lecturers	Freire Rodríguez, Carlos	E-mail	carlos.freire.rodriguez@udc.es	
Web				
General description	A materia pretende profundizar no coñecemento e a comprensión dos trastornos do desenvolvemento, co obxectivo de que o alumnado adquira as competencias psicopedagóxicas axeitadas para a avaliación e a intervención.			

Study programme competences

Code	Study programme competences
A1	Planificar programas, proxectos e servizos de intervención para a mellora dos membros da comunidade educativa, aplicables a diferentes contextos e grupo destinatario.
A2	Ser capaz de asesorar centros, profesionais, familias e institucións co fin de axudar a resolver problemas educativos e promover a innovación
A3	Capacidade para considerar as múltiples variables intrapersoais, interpersoais e contextuais que inciden no proceso de ensino-aprendizaxe e para avaliar e intervir na mellora dos recursos motivacionais.
A4	Capacidade para coordinar, facilitar e impulsar a utilización de medios e recursos didácticos e multimedia favorecedores de atención á diversidade
A5	Planificar a intervención educativa en diferentes contextos, identificando e interpretando as dificultades e trastornos que poidan xurdir no proceso de ensino-aprendizaxe.
A6	Dominar o marco lexislativo que regula o funcionamento das diversas institucións e adoptar un marco teórico de referencia que ampare os criterios de selección dos diferentes instrumentos e estratexias de diagnóstico, intervención e avaliación.
A7	Potenciar a xustiza curricular mediante o uso de estratexias didácticas respectuosas coa diversidade social, cultural e ambiental, analizando criticamente a experiencia histórica de exclusión educativa, e elaborando as adaptacións do currículo que garantan unha perspectiva inclusiva da educación
A8	Deseñar, implementar e avaliar prácticas educativas, programas e servizos que dean resposta ás necesidades das persoas, organizacións e colectivos específicos, promovendo a presenza, participación e éxito de todo o alumnado en contornos educativos e sociolaborais.
A9	Desenvolver estratexias, técnicas e recursos para a prevención, detección e avaliación de necesidades específicas de atención educativa
A10	Fomentar a investigación-acción para mellorar as prácticas educativas e profesionais favorecendo o traballo cooperativo
A11	Redactar, presentar, defender informes e outros documentos básicos que contribúan a unha óptima comunicación en contextos multidisciplinares
A12	Comprender a necesidade de incorporar o enfoque de xénero e deseñar propostas de orientación profesional que integren esta dimensión
A13	Ser capaz de deseñar, desenvolver e avaliar procesos de investigación educativa, utilizando os métodos máis apropiados á natureza do problema, á finalidade da investigación e os criterios científicos máis adecuados, con especial énfase nos procesos de investigación na aula
A14	Coñecer as necesidades formativas básicas nos diferentes contextos escolares e sociolaborais, poñendo especial atención naquelas competencias que favorezan o traballo en contornos multiculturais

A15	Coñecer e valorar as competencias que buscan o desenvolvemento do potencial individual, os procedementos que se utilizan para a súa concreción práctica, o contido e nivel de cualificación, así como a necesidade da educación ao longo da vida
A16	Coñecer os principios básicos do comportamento, as súas alteracións, e colaborar no deseño de programas de promoción da saúde
B1	Capacidade de creatividade e innovación
B2	Aprender a aprender
B3	Capacidade de resolución de problemas
B4	Capacidade de aplicar coñecementos na práctica psicopedagóxica
B5	Capacidade para expoñer as ideas elaboradas, de forma oral e escrita
B6	Traballar de forma autónoma e con iniciativa
B10	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.
B12	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan a públicos especializados e non especializados dun modo claro e sen ambigüidades

Learning outcomes			
Learning outcomes		Study programme competences	
Coñecer as características diferenciais dos Trastornos do desenvolvemento, factores e causas dos mesmos B2 T4 Recoñecer os niveis de explicación acerca dos trastornos e as áreas implicadas desde un punto de vista actual e actualizado B4T6 Ser capaz de desenvolver estratexias e apoios adecuados para cada persoa acordes ás súas necesidades así como plantexar a súa mellora e estimulación continua T3 B2 Desenvolver programas persoais adaptados aos entornos e circunstancias de vida de cada unha das persoas así como promover situacións de vida ricas e estimulantes para o seu desenvolvemento e aprendizaxe B4 T4 Investigar na acción e utilizar documentos rigurosos e científicos con respecto á avaliación e intervención en trastornos do desenvolvemento Actuar de forma autónoma e responsable coas persoas obxecto de axuda establecendo vínculos que reforcen a súa capacidade así como determinen a súa mellora aprendizaxe e desenvolvemento B2 T3 Procurar a formación continuada e actual así como desenvolver estratexias continuadas de mellora profesional que redunden nas boas prácticas e na calidade de atención e servizo B4T4		AJ1	BC1
		AJ2	BC2
		AJ3	BC3
		AJ4	BC4
		AJ5	BC5
		AJ6	BC6
		AJ7	BC10
		AJ8	BC12
		AJ9	
		AJ10	
		AJ11	
		AJ12	
		AJ13	
		AJ14	
		AJ15	
		AJ16	

Contents	
Topic	Sub-topic

1. Factores e características do desenvolvemento humano: implicacións actuais e contemporáneas: principais rasgos diferenciais do desenvolvemento humano 2. Concepto e niveis de explicación dos Trastornos do Desenvolvemento, caracteroloxía, factores desencadeantes, tipoloxía e investigacións contemporáneas así como clasificación internacional. 3. A investigación actual e principais hipóteses de traballo acerca da casuística e afectación nas persoas con Trastornos do Desenvolvemento 4. O nivel de explicación psicolóxica dos Trastornos do Desenvolvemento. Tipos de características dos trastornos, niveis de incidencia e casuística 5. A intervención psicopedagóxica nos trastornos do desenvolvemento: Paradigmas e Principios contemporáneos	1.1 Flexibilidade e organización da información. 1.2. Neuroplasticidade do cerebro humano 1.3. Funcionalidade e sentido na construción de coñecemento 1.4. O social e o cultural do desenvolvemento humano 1.5. A modificabilidade cognitiva 2.1. Historia dos trastornos do desenvolvemento 2.2. Caracteroloxía 2.3. Factores e niveis de explicación actual 2.4. Clasificación e características diferenciais 2.5. O estado da investigación actual Características diferenciais dos trastornos do Desenvolvemento Niveis de análise en canto á súa explicación 3.1. Causas comúns e factores implícitos 3.2. Explicacións e hipóteses de investigación 3.3. Análise diferencial dos Trastornos 3.4. Modelos e teorías explicativas 3.5. Un factor común explicativo 4. 1. Teoría da Mente 4.2. A intersubxectividade 4.3. A coherencia central 4.4. A función executiva 4.5. Acerca dunha hipótese de traballo na explicación dos Trastornos do Desenvolvemento. 4.6. Tipoloxía e clasificación dos Trastornos do Desenvolvemento. 5.1. Atención e intervención psicopedagóxica: concepto e definición 5.2. O principio de normalización 5.3. paradigma de apoios e paradigma de cuidados 5.4. A calidade de vida e a vida autodeterminada 5.5. Concepción actual da discapacidade intelectual

Planning				
Methodologies / tests	Competencies	Ordinary class hours	Student's personal work hours	Total hours
Oral presentation	A2 A3 A1 A13 B1 B2 B3 B6	7.5	5	12.5
Case study	A4 A5 A6 A7 A8 A14 B4 B10	5	25	30
Supervised projects	A9 A11 B5	3	9	12
Collaborative learning	A12 A15	6	24	30
Document analysis	A3 A4 A10 A13 B12	3	12	15
Mixed objective/subjective test	A3 A6 A9 A14 A16	2	0	2
Problem solving	A3 A1 A4	1	0	1
Personalized attention		10	0	10
(*)The information in the planning table is for guidance only and does not take into account the heterogeneity of the students.				

Methodologies	
Methodologies	Description
Oral presentation	Exporanse de forma oral en pequeno grupo algúns dos contidos traballados durante o curso.
Case study	Analízanse casos ficticios o máis achegados á realidade pretendendo a súa avaliación e intervención.
Supervised projects	Propóranse diversos traballos aplicados en relación aos contidos abordados durante o curso.

Collaborative learning	Será fundamental aprender a colaborar así como as prácticas de debate e análise conxunta co obxecto de acadar a aprendizaxe colaborativa
Document analysis	O profesor proporá a análise de diversas fontes documentais (lecturas, vídeos, programas, etc.) relacionadas cos trastornos do desenvolvemento
Mixed objective/subjective test	Será realizada sobre os contidos teóricos abordados na materia
Problem solving	Plantexaranse diversas situacións nas que o alumnado deberá aplicar os coñecementos adquiridos para procurar a súa solución

Personalized attention

Methodologies	Description
Oral presentation	O alumnado poderá plantexar as súas dúbidas e dificultades tanto na clase como nas titorías

Assessment

Methodologies	Competencies	Description	Qualification
Case study	A4 A5 A6 A7 A8 A14 B4 B10	Plantexaranse diversos casos relacionados cos trastornos do desenvolvemento para a súa avaliación e intervención psicopedagóxica.	10
Supervised projects	A9 A11 B5	Ao longo do curso desenvolveranse diversos traballos nos que o alumnado deberá aplicar os coñecementos adquiridos.	20
Collaborative learning	A12 A15	Analizarase e avaliarase a capacidade e interese na aprendizaxe conxunta e do traballo en grupo.	10
Document analysis	A3 A4 A10 A13 B12	De cara a facilitar o coñecemento e comprensión dos trastornos do desenvolvemento, analizaranse diversos artigos, manuais e documentos audiovisuais.	10
Mixed objective/subjective test	A3 A6 A9 A14 A16	Os contidos teóricos da materia serán avaliados mediante unha proba escrita con preguntas tipo test e preguntas abertas de resposta breve.	50

Assessment comments

OPCIÓN A

Alumnado con dedicación completa: asistencia/participación nas actividades de clase igual ou superior ao 80%:

a) Elaboración e presentación de traballos (traballos tutelados, estudo de casos, aprendizaxe colaborativa, fontes documentais) (50%). Os traballos compilaranse nun dossier que será entregado para a súa avaliación na data indicada polo profesor.

b) Exame escrito (tipo proba mixta) sobre os contidos da materia (50%).

OPCIÓN B

Alumnado con recoñecemento de dedicación a tempo parcial e dispensa académica de exención de asistencia, segundo establece a "Norma que regula o réxime de dedicación ao estudo e a permanencia e a progresión dos estudantes de grao e mestrado universitario na Universidade da Coruña" (aprobada en Consello de Goberno do 28 de xuño do 2016):

Exame escrito sobre os contidos teórico-prácticos da materia (100%).

OBSERVACIÓNS ADICIONAIS:

1. Para superar a materia cómpre obter unha puntuación do 50% do peso de cada unha das partes obxecto de avaliación.

2. A convocatoria de xullo estará sometida aos mesmos criterios que a convocatoria de maio.

2. Segundo establecen as "Normas de avaliación, revisión e reclamación das cualificacións dos estudos de grao e mestrado universitario" (aprobada o 19/12/2013 e modificada o 30/04/2014) no Art. 21.2: Considerarase como ?Non presentado? (NP) a aquel estudante que, estando matriculado na materia, non concurra ás distintas actividades de avaliación que se establecen para o curso académico.

Así, será cualificado como ?Non presentado? cando:

a) Non complete o proceso de avaliación continua, nas condicións que figure na guía docente, ou

b) Non se presente á proba do período oficial de avaliación.

Basic

Ainscow, M. (1999). Tendiéndoles la mano a todos los estudiantes. Algunos retos y oportunidades. III Jornadas Científicas de Investigación sobre Personas con Discapacidad organizadas por la Universidad de Salamanca. <http://campus.usal.es/~inico/investigacion/jornadas/jornada3/actas/conf1.pdf>

Alcantud, F. (2003). Intervención psicoeducativa en niños con trastornos generalizados del desarrollo. Madrid: Pirámide

APA, American Psychiatric Association (1995). Manual diagnóstico y estadístico de los trastornos mentales. (DSM-IV). Barcelona: Masson.

(Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: Booth, T. y Ainscow, M. (2002). Guía para la evaluación y mejora de la educación inclusiva, (index for inclusion). Desarrollando el aprendizaje y la participación en los centros educativos. Departamento de Educación, Universidades e Investigación del Gobierno Vasco. Consorcio Universitario para la Educación Inclusiva. <http://www.pangea.org/acpeap/doc%20pdf/index.pdf>

DSM-IV (1994), publicado por APA, Washington, D.C.). APA, American Psychiatric Association (2000). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fourth Edition (DSM-IV-TR). Washington D.C. (USA): American Psychiatric Association.

APA, American Psychiatric Association (2013). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition (DSM-5). Arlington, VA (USA): American Psychiatric Publishing.

Baumgart, D., Johnson, J. y Helmstetter (1996). Sistemas Alternativos de comunicación para personas con discapacidad. Madrid: Alianza Editorial.

Belinchón, M. (2001). Lenguaje y autismo: hacia una explicación ontogenética. En J. Martos y A. Rivière (Comp.), Autismo: comprensión y explicación actual (Cáp. 7, pp. 155-205). Instituto de Migraciones y Servicios Sociales.

Bollullo, A., Cucarella, V., De los Santos, R., Escribano, L., Gómez, M., Illera, A. Márquez, C. y Tamarit, J. (2000). Documento para el debate: parámetros de buena práctica del profesional del autismo ante las conductas desafiantes. X Congreso Nacional de AETAPI (Vigo).

Carr, E. y otros (1996). Intervención comunicativa sobre los problemas de comportamiento. Madrid: Alianza.

Castellanos, J.L., Escribano, y L. Espinosa (1989). Alteraciones sociales. En Guías MEC, Tema 3. Centro Nacional de Recursos para la educación especial. Madrid: Mec.

Díez Cuervo, A. y cols. (2005). Guía de buena práctica para el diagnóstico de los trastornos del espectro autista. REV NEUROL 2005; 41: 299-310.

Echeita, G. (2004). ¿Por qué Jorge no puede ir al mismo colegio que su hermano? Un análisis de algunas barreras que dificultan el avance hacia una escuela para todos y con todos. Revista Electrónica Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación 2004 Vol. 2, No. 2

Feuerstein, R. & Rand, Y. (1974). Mediated learning experience: An outline of proximal etiology for differential development of cognitive functions. Journal of International Council of Psychology, 9, 7-37.

Feuerstein, R. (1990). Programa de Enriquecimiento Instrumental. Madrid: Bruño

Feuerstein, R., Rand, Y. & Hoffman, R.B. (1979). The Dynamic Assessment of Retarded Performers: the Learning Potential Assessment Device. Baltimore: University Park Press.

Frith, U. (2004). Autismo. Hacia una explicación del enigma. Madrid: Alianza Editorial

Guralnick, J.M. (2006). Family Influences on Early Development: Integrating the Science of Normative Development, Risk and Disability, and Intervention In K. McCartney & D. Phillips (Eds.), Handbook of early childhood development (pp. 44-61). Oxford, UK: Blackwell Publishers.

Happé, F. (2001). ¿Déficit cognitivo o estilo cognitivo? Coherencia central en autismo. En J. Martos y A. Rivière (Comp.), Autismo: comprensión y explicación actual (Cáp. 5, pp. 105-120). Instituto de Migraciones y Servicios Sociales.

Hernández, J.M. y cols. (2005). Guía de buena práctica para la detección temprana de los trastornos del espectro autista. REV NEUROL 2005; 41: 299-310.

Hobson, P. (2001). Intersubjetividad y autismo. En J. Martos y A. Rivière (Comp.), Autismo: comprensión y explicación actual (Cáp. 2, pp. 39-55). Instituto de Migraciones y Servicios Sociales.

Howlin, P. (2001). Métodos de intervención educativa para niños con autismo. En Juan Martos y Angel Rivière (Comp.): Autismo: comprensión y explicación actual (Cáp. 8, pp. 205-233). Madrid: INSERSO.

Ibáñez, A.; Verdugo, M.A. y Arias, B. (2007). Evaluación de las necesidades de apoyo de personas con discapacidad intelectual: Escala de Intensidad de Apoyos (SIS). Integra, 10 (26), 4-5.

Manolson, A. (1992). Hablando nos entendemos mejor. The Hannen Centre.

Monfort, M. (2006). La comunicación bimodal: una ayuda para el desarrollo del lenguaje y de la comunicación. <http://www.down21.org/revista/2006/marzo/Articulo.htm>

Palomo, Velayos, Garrido, Tamarit y Muñoz (2005). Evaluación y diagnóstico en trastornos del espectro de autismo: el modelo iridia. Tomado de http://www.asociacionlанда.org/pdf/modelo_iridia.pdf

Martínez Beltrán, J.M. (1990). La Mediación en el Proceso de Aprendizaje. Madrid: Bruño.

Prieto Sánchez, M.D. (1989). Modificabilidad cognitiva y P.E.I. Madrid: Bruño.

Robles, M.A. y Calero, M.D. (2008). Evaluación de funciones cognitivas en la población con síndrome de Down. Revista Síndrome de Down, 25, 56-67.

Save the Children (2002), Escuelas para todos y todas: incluyendo a la niñez. con discapacidad en la educación. Londres: Save the Children

http://www.eenet.org.uk/bibliog/scuk/schools_for_all_span.pdf

SCHALOCK, R. L. (1998): «Hacia una nueva concepción de la discapacidad», en: Siglo Cero, vol. 30 (1), pp. 5-20

Schalock, R.L., Borthwick-Duffy, S.A., Bradley,

V., Buntix, W.H.E., Coulter, MD., Craig, E.M., Gomez, S.C., Lachapelle, Y., Luckasson, R., Reeve, A., Shogren, K.A., Snell, M.E., Spreat, S., Tassé, M.J., Thompson, J.R., Verdugo, M.A., Wehmeyer, M. L. et al. (2008). The Intellectual Disability Construct and Its Relation to Human Functioning. *Intellectual and developmental disabilities* 46(4), 311-318.

Wehmeyer, M.L. and Yeager, M.H. (2010). *Intellectual disability. Definition, Classification, and Systems of Supports* (11th Edition). Washington, D.C.: American Association on Intellectual and Developmental Disabilities.

Tamarit, J. (2009). Transformemos nuestra escuela. Compartiendo el sueño de una educación muy especial. Conferencia inaugural del programa de familias de la Asociación Alanda (en vídeo).

http://www.asociacionalanda.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=140&Itemid=80Verdugo Alonso, M.A. y Schalock, R.L. (2010). Últimos avances en el enfoque y concepción de las personas con discapacidad intelectual. *Siglo Cero*, 41(4), 7-21

Vygotsky, L.S. (1979). *Desarrollo de los procesos psicológicos superiores*. Barcelona: Grijalbo.

Complementary	

Recommendations

Subjects that it is recommended to have taken before

Subjects that are recommended to be taken simultaneously

Subjects that continue the syllabus

Other comments

(*)The teaching guide is the document in which the URV publishes the information about all its courses. It is a public document and cannot be modified. Only in exceptional cases can it be revised by the competent agent or duly revised so that it is in line with current legislation.